

SLOBODNE EKONOMSKE ZONE U FUNKCIJI RAZVOJA PRIVREDE

Empirijski podaci o razvoju slobodnih ekonomskih zona

Posebne ekonomske zone (SEZ) – geografski razgraničene oblasti unutar kojih vlade olakšavaju industrijsku aktivnost kroz fiskalne i regulatorne podsticaje i infrastrukturnu podršku – široko se koriste u većini zemalja u razvoju i mnogim razvijenim ekonomijama.

Mnoge zemlje u razvoju su koristile posebne ekonomske zone (SEZ) kao instrument politike za promovisanje industrijalizacije i ekonomske transformacije. Izveštaj o svjetskom razvoju za 2020. takođe prepoznaje mogućnost korišćenja SEZ kao sredstva za olakšavanje učešća u globalnom lancu vrijednosti (Svjetska banka 2019). Prema najnovijem Izveštaju o svjetskim investicijama Konferencije Ujedinjenih nacija o trgovini i razvoju (2019), zone (uključujući SEZ i druge vrste zona) koristi više od 140 ekonomija širom svijeta, skoro tri četvrtine privreda u razvoju i skoro sve tranzicione ekonomije.

Taj broj je naglo rastao posljednjih godina, sa najmanje 5.383 zone u 147 ekonomija. Među tim zonama najviše su multi-aktivne zone. Industrijsko specijalizovane zone i zone fokusirane na inovacije koncentrisane su na naprednijim tržištima u razvoju. Zone u većini razvijenih zemalja su redovne zone (bez posebnog regulatornog ili podsticajnog režima) i fokusirane su prvenstveno na logistiku. Kao instrument „visokog rizika, visoke nagrade“, globalni rezultati SEZ-a u zemljama u razvoju su prilično pomiješani.

Rezultati se značajno razlikuju s tim da su neki regioni ili zemlje (posebno oni u istočnoj Aziji) generalno uspješniji, dok se drugi (posebno oni u podsaharskoj Africi) bore da zone funkcionišu (Zeng 2015; Svjetska banka 2019). Čak je i u istoj zemlji sasvim normalno da postoje i uspješne i neuspješne zone. Kao sredstvo industrijske politike, SEZ bi trebalo da dopuni tržišne snage pomažući u prevazilaženju tržišnih neuspjeha.

Kreatori politike se suočavaju ne samo sa tradicionalnim izazovima da SEZ uspiju, uključujući potrebu za adekvatnim strateškim fokusom, regulatornim i upravljačkim modelima i alatima za promociju investicija, već i sa novim izazovima koje donosi imperativ održivog razvoja, nova industrijska revolucija i promjenljivi obrasci međunarodne proizvodnje.

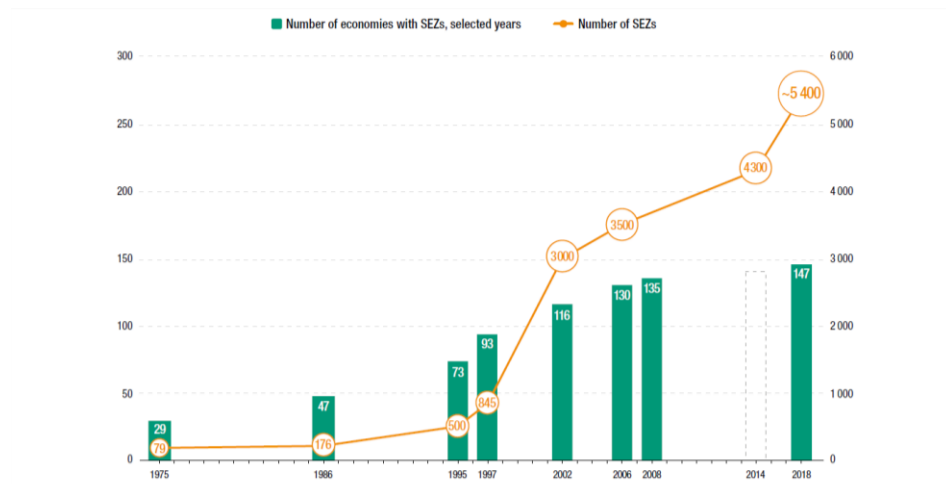
SEZ imaju mnogo imena i dolaze u mnogo varijanti i veličina. Zajedničko im je da, u okviru definisanog parametra, obezbjeđuju regulatorni režim za preduzeća i investitore koji se razlikuje od onoga što se obično primjenjuje u široj nacionalnoj ili pod-nacionalnoj ekonomiji u kojoj su osnovani.

Koncept slobodnih luka datira mnogo vijekova, sa trgovcima koji rade sa brodova, premještaju teret i ponovo izvoze robu uz malo ili nimalo miješanja lokalnih vlasti. Moderne slobodne zone, pored pomorskih luka ili aerodroma ili duž graničnih koridora, pojavile su se 1960-ih. Istorija posebnih ekonomskih zona (SEZ) Prve SEZ su se pojavile kasnih 1950-ih u industrijalizovanim zemljama. Oni su dizajnirani da privuku strane investicije i počele su da se umnožavaju 1980-ih, sa širenjem izvozno orijentisanih strategija industrijskog razvoja u mnogim zemljama, posebno u Aziji, kao i sve većim oslanjanjem globalnih proizvođača na „offshore“ proizvodnju.

Ubrzanje međunarodne proizvodnje u kasnim 1990-im i 2000-im i brzi rast globalnih lanaca vrijednosti generisali su još jedan talas novih SEZ, sa mnogim zemljama u razvoju u svim regionima koje su nastojale da oponašaju rane priče o uspjehu. Očekivalo se da će globalna trgovinska pravila koja ograničavaju podsticaje vezane za izvoz i postepeno ukidanje izuzeća od tih pravila za zemlje sa niskim prihodima umanjiti rast zona za preradu izvoza (EPZ). Ipak, trend je jedva usporen, pošto su se politike SEZ ([Special Economic Zone \(SEZ\) Meaning and Relation to FDI \(investopedia.com\)](#)) prilagođavale novim pravilima, uz zadržavanje osnovne ponude investitorima – poslovno okruženje sa oslobađanjem od carina i fiskalnih obaveza.

Globalna finansijska kriza i rezultat je pad globalne trgovine samo su neznatno usporili uspostavljanje novih SEZ. Trenutno usporavanje globalizacije i međunarodne proizvodnje ima suprotan efekat, jer vlade na veću konkurenciju za mobilnu industrijsku aktivnost odgovaraju sa više SEZ i novim tipovima SEZ. Danas postoji skoro 5.400 SEZ, od kojih je više od 1.000 osnovano u poslednjih pet godina. Najavljeno je još najmanje 500 zona (otprilike 10 odsto trenutnog ukupnog broja) i očekuje se da će se otvoriti u narednim godinama.

Slika1. Istorijski razvoj slobodnih ekonomskih zona

Izvor: [WIR2019 CH4.pdf \(unctad.org\)](#)

Najuspješnije SEZ do sada su bile u Kini. Prema Konferenciji Ujedinjenih nacija o trgovini i razvoju, do 2022. godine bilo je više od 7.000 SEZ ([WIR2019 CH4.pdf \(unctad.org\)](#)). Čak i tamo gdje su se zone uspješno generisale investicije, radna mjesta i izvoz, koristi za širu privredu – ključni dio njihovog obrazloženje – često ih je bilo teško otkriti; mnoge zone funkcionišu kao enklave, sa malo veza lokalnim dobavljačima i nekoliko preliivanja.

Procesi donošenja odluka o formiranju SEZ

Tržišni nedostaci moraju biti pravilno identifikovani i obično uključuju nefunkcionisanje tržišta zemljišta (kao što je nedostupnost zemljišta, problemi sa vlasništvom nad zemljištem i preseljenje), nedostatne industrijske infrastrukture (kao što su struja, voda, gas, telekomunikacije i tretman otpada) potrebno za industrijsku aglomeraciju, i loše regulatorno i poslovno okruženje uzrokovano neuspjehom koordinacije unutar vlada ili između vlade i privatnog sektora. U zavisnosti od odgovora na ta pitanja, možda bi bilo moguće usvojiti pristup zasnovan na zonama.

Slobodne ekonomske zone (SEZ) igraju ključnu ulogu u prevazilaženju jaza između privreda u tranziciji i tehnološki naprednih kompanija koje traže strateške investicije. Slobodne ekonomske zone nude jedinstveno okruženje u kojem preduzeća mogu napredovati zahvaljujući različitim podsticajima i efikasnijem regulatornom okviru.

Slobodne ekonomske zone (SEZ) na privrede u tranziciji direktno su usmjerene ka privlačenje direktnih stranih investicija, dizajnirane da privuku investitore, nudeći poreske olakšice, pojednostavljene carinske procedure i smanjene birokratske prepreke.

Sa druge strane slobodne ekonomske zone, utiču i na ekonomsku diversifikaciju, privlačenjem različitih industrija, SEZ pomažu državama da se uklone od zavisnosti od jednog sektora i podstiču otporniju ekonomiju¹

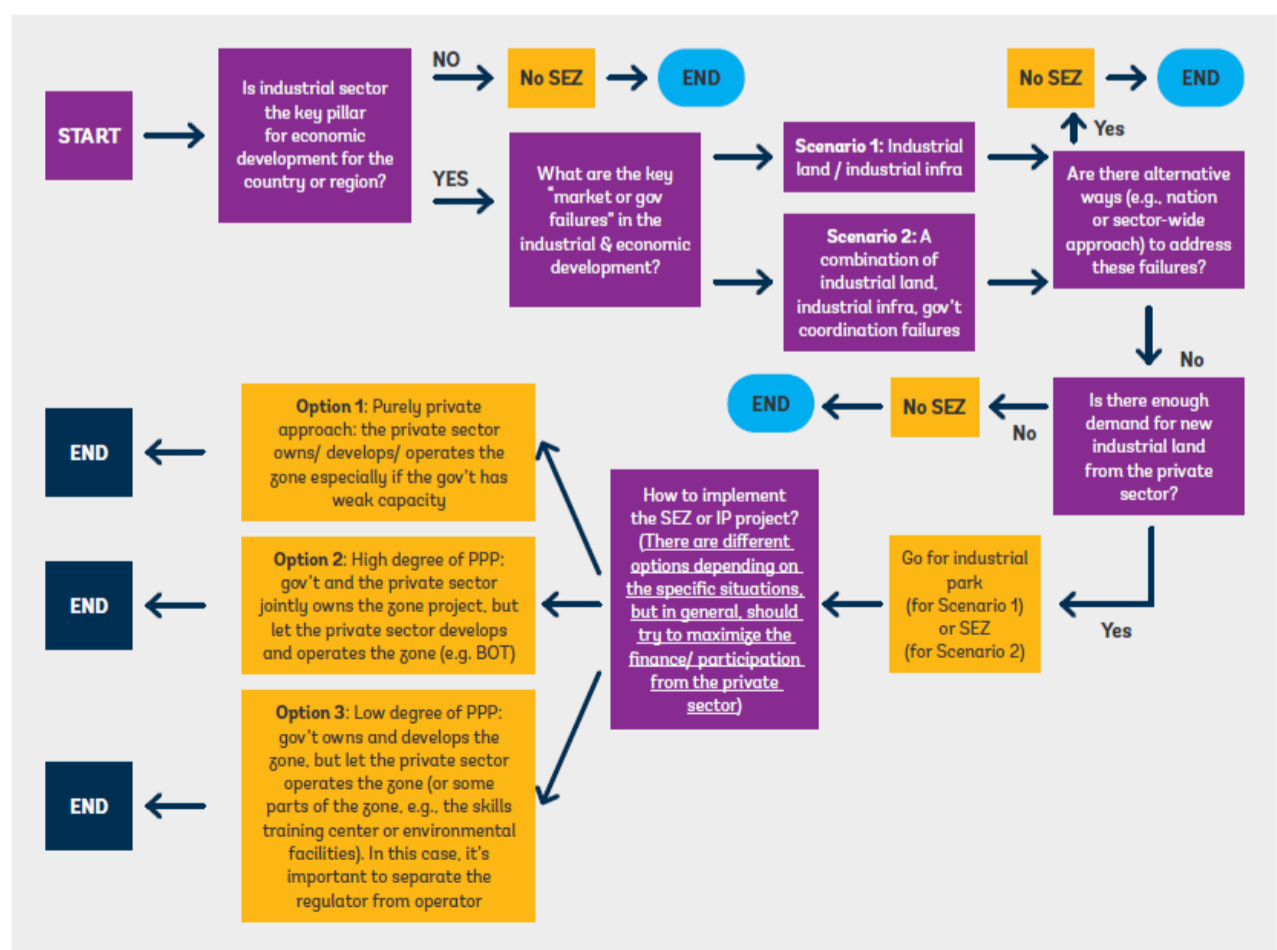
Rezultanta razvoja slobodnih zona je otvaranje radnih mesta, priliv kompanija i investicija dovodi do otvaranja radnih mjesta, što može značajno da smanji stope nezaposlenosti u privredama u tranziciji.

Kompanije dobijaju pristup novim tržištima i regionalnim čvorištima, što može biti ključno za širenje i rast uz smanjenje operativnih troškova.

Slika 2 Vizuelna ilustracija procesa donošenja odluka u SEZ

Izvor: World Bank Group (2021) and author's research. PPP = public-private partnership; SEZ = special economic zone

Sve u svemu, SEZ služe kao strateški spoj koji može da uveća ekonomski rast, tehnološki napredak i povećanu konkurentnost i za privrede u tranziciji i za kompanije koje u njih ulažu. Kao takvi, oni su kritična komponenta u

globalnom ekonomskom pejzažu, posebno za zemlje koje žele da unaprijede svoje tehnološke sposobnosti i privuku strateške investicije.

Međusobno povezivanje tehničkih i tehnoloških proizvodnih objekata u okviru slobodnih ekonomskih zona (SEZ) igra ključnu ulogu u unapređenju poslovnog napretka i jačanju lanaca snabdijevanja.

Slobodne ekonomske zone ciljevi i mogućnosti

Kada se odluči da je zonski pristup neophodan i izvodljivo, država takođe treba da odluči šta i koje vrste slobodnih ekonomskih zona su najpogodnija. Obično postoje dva tipa zona uprkos mnogim imenima koja im se daju: SEZ i industrijski parkovi. SEZ često uključuju „posebne” pravne i regulatorni režim (uključujući režime podsticaja) i može biti prikladno u slučaju da su glavna ograničenja povezana sa pravnim i regulatorna pitanja koja utiču na poslovno okruženje pored drugih ograničenja, kao što su zemljište i infrastruktura.

U drugim slučajevima, jednostavna alternativa SEZ-u je industrijska park, koji ne zahtjeva posebnu zakonsku i regulativu režima. U takvim slučajevima, industrijski park može biti prikladniji jer podrazumijeva manje složene i rizične procese, i u mnogim slučajevima, industrijski park ili samo bolje korišćenje zemljišta potrebne su politike, na primjer, umjesto režima SEZ. Dakle, u zavisnosti od konkretnog razvoja ciljeva i ograničenja, SEZ se može uzeti u obzir zajedno sa drugim mogućim opcijama (alternativama), kao što je prikazano u tabeli

Tabela 1. SLOBODNE EKONOMSKE ZONE - CILJEVI MOGUĆE OPCIJE

CILJEVI	MOGUĆE OPCIJE
Locirajte opasne industrije	Reforma propisa o zoniranju
Promovisanje ekonomije aglomeracije	Pravilno zoniranje
Poboljšati poslovno okruženje	Nacionalne reforme
Privucite velike transformativne investitore	Pametnim podsticajima dobrim praksama
Olakšati pristup industrijskom zemljištu za MSP	Pravilno zoniranje
Poboljšati uslove rada (uključujući i radnice)	Propisi i/ili radničke prostorije u IP/SEZ
Smanjite negativan uticaj na životnu sredinu i pozabavite se klimom izazovi promene	Unapređenje ekoloških propisa (npr. postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda) ili ulaganja u obnovljivu energiju/energetsku efikasnost u IP/SEZ

Izvor: autor

Za bilo koje zonske projekte, gdje god je to izvodljivo, uvek je a dobra praksa da se identifikuju mogućnosti za privatne investicije sa snažnim razvojnim uticajem kao i pristup eko-industrijskom parku, zajedno sa specifičnim, praktičnim i izvodljivim mjerama (politika i regulatorne reforme i, kada je opravdano, javna podrška) neophodno i dovoljno za oslobađanje ovih mogućnosti.

Pomiješani globalni rezultati jasno pokazuju da SEZ nisu lako se ispraviti, pa čak i uspješne SEZ1 obično uzimaju 5–10 godina za postizanje rezultata. U zemljama sa niskim prihodima, rezultati bi mogli da potraju duže. Stoga je oprezan pristup od vitalnog značaja. Čak i u slučaj kada je pristup SEZ dobro opravdan, kreatori politike treba da pristupi SEZ sa jasnim ciljem, dugoročnom posvećenošću, i jak tehnički tim. Dok dovoljno sredstava je važno, kapacitet implementacije je još važniji za uspjeh zonskog programa. Kreatori politike treba da aktivno revidiraju i razmatraju lekcije naučile iz uspješnih programa SEZ.

Među te naučene lekcije, ključni elementi uključuju a strateška lokacija; integrišući zonsku strategiju sa ukupnim strategija razvoja; razumijevanje tržišne potražnje i korišćenje komparativnih prednosti; i, što je najvažnije, obezbjeđivanje da su zone „posebne” u smislu pilotiranja reformi za a poslovno okruženje i otporni su na različite eksterne šokove, kao što je pandemija COVID-19. Lekcije može se široko klasifikovati u četiri šta treba i četiri ne treba (vidi tabela 2), o čemu će biti više reči u nastavku sekcije. Lekcije se takođe mogu uglavnom primjeniti na redovne IP-ovi (bez posebnog režima).

Algoritam definisanja parametara i prakse projektovanja slobodnih ekonomskih zona

Postoje četiri osnovne prakse koje treba pažljivo pratiti prilikom projektovanja i razvoja program SEZ za povećanje vjerovatnoće uspjeha.

- LOKACIJA-** izaberite pravu lokaciju. Izbor lokacije SEZ-a može biti faktor „napravi ili razbij”. Međunarodno iskustvo pokazuje da SEZ imaju tendenciju da cvjetaju u ključnim oblastima i oko infrastrukture prolaza. Gradovi nude karakteristike koje su obično ključne za uspjeh velikih, radno intenzivnih SEZ, uključujući pristup dubokim i specijalizovanim skupovima radne snage, specijalizovanim dobavljačim i poslovne usluge, i društvena infrastruktura, kao i povezanost na domaća, regionalna i globalna tržišta (Svjetska banka 2019). Povezanost među pojedincima, firmama, zemljama i regionima se sve više razumije kao ključni faktor u postizanju konkurentnosti i održive, inkluzivne ekonomije rasta. Slobonda ekonomska zona da bi bila katalizator za strukturne transformacije, zonama je potrebno je da imaju ili da budu povezane sa ključnim elementima transporta infrastrukturu (kao što su luke, željeznice i autoputevi) sa dobrom logistikom, usklađeni sa lokalnim resursima koji koriste komparativne prednosti kao što su agro-prerada ili elektronika, a da pri tome budu dio globalnog lanca vrijednosti usmjereni na izvoz, ali i na domaće tržište.
- PODSTICANJE-** podsticati povoljno poslovno okruženje sa reformama u prevazilaženje ograničenja za efikasno poslovanje preduzeća. Fokusiranje u velikoj mjeri o fiskalnim podsticajima, kao što su poreske olakšice i besplatno zemljište, obezbjeđiti pogodno okruženje za poslovanje i da podstakne konkurentnost, inovativnost, lokalnu ekonomiju na nivou preduzeća integraciju i socijalnu i ekološku održivost. Važno je da se uvjerimo da to ima koristi za privredne subjekte (npr. pojednostavljenje carinskih procedura). U skoro svim uspješnim zonama

u svijetu, kao npr Šenžen (Kina), Akaba (Jordan), Panama Pacifiko (Panama), Jurong (Singapur) i Džebel Ali (Ujedinjeni Arapski Emirati), da spomenemo samo neke, osnovna infrastruktura je na visokom nivou kvaliteta. Jedna od važnih karakteristika SEZ-a sa dodatom vrijednošću je usluga na jednom mjestu (OSS). Pošto zonski program uključuje mnoge vladine aktere zadužene za to faktori kao što su zemljište, transport, komunalije, carina, porezi, finansije, imigraciju i vještine, efikasan javni servis i usluge, kao što su registracija, licenciranje, dozvole, oporezivanje i carinjenje, mnogo jednostavnije i efikasnije. Uspostavljanje funkcionalnog servisa, potrebno je uspostaviti odgovarajući dijalog, koordinaciju i mehanizam saradnje između svih nivoa vlasti.

3. **KONKURENTNOST** Povećati konkurentnost tržišta kroz rigorozne procjene potražnje na tržištu i učešće privatnog sektora. Imajući u vidu da je zonski program ili projekat veoma skup poduhvat, zahtjeva veoma pažljivo planiranje, dizajn i menadžment. Pored troškova razvoja, koji uključuju osnovne infrastrukture, otkup i razvoj zemljišta, i zelenih objekata, projekat obuhvata i troškove zajedničkih usluga u zoni, kao i izgubljenih javnih prihoda od raznih podsticaja koji se često povezuju sa programom zone. Procjena potražnje je obično dio sveobuhvatnog studija izvodljivosti određene lokacije i služi kao osnova za master planiranje i ekonomske i finansijske analize na predložena zona, lokalni kontekst, sklonost ka riziku privatnih investitora i vlade strategija će odrediti najprikladniju konfiguraciju privatnih učešća sektora, od potpuno privatnog do JPP pristup gdje mogu biti iskusni partneri iz privatnog sektora doveden da pomogne u planiranju, razvoju infrastrukture, i upravljanje SEZ.
4. **MAKSIMALNI EFEKAT** Maksimizirajte pozitivne efekte kroz inkluzivno i održivi pristup. Maksimizirajte pozitivno prelijevanje kroz inkluzivnu i održivi pristup. Uprkos prošlim uspjesima nekih „enklavnih“ model zona (posebno izvozno-prerađivačke zone). Zone treba da se zasnivaju na lokalnom komparativne prednosti i nastojati da lokalni dobavljači kao dio njihovih lanaca vrijednosti kroz inkluzivni pristup. Proaktivno identifikaciju mogućnosti, usklađivanje napora i obuku programa između firmi unutar i van zona, u velikoj mjeri bi poboljšati uticaj zona.
5. **EKOLOGIJA** Ekološki i društveni standardi međunarodnih investitora znače da SEZ koje usvoji principe eko-industrijskog razvoja i to uskladiti ili prevazići usaglašenost sa dobrom međunarodnom praksom zahtjevi mogu imati konkurentsku prednost u odnosu na druge lokacije koje se takmiče za iste investitore. Međutim, to se takođe koristi da odgovori na globalne zahtjeve za zelenim snabdijevanjem lanaca i za smanjenje ograničenja resursa kroz poboljšane upravljanje resursima i očuvanje uz obezbjeđivanje nacionalnih a međunarodne obaveze u vezi sa klimatskim promjenama su ispunjene.

Slika 3. Stepen iskorišćenosti SEZ prema nacionalnim investicijama promotivne agencije (Procenat ispitanika u anketi)

Izvor: UNCTAD Investment Promotion Agencies Survey. Note: The survey was conducted from February to April 2019. Results are based on information from 114 respondents.

UPRAVLJANJE TROŠKOVIMA U SLOBODNIM EKONOMSKIM ZONAMA

Troškovi osnivanja SEZ

Slobodne ekonomske zone se baziraju na niskim troškovima uspostavljanja SEZ. Ključni razlog za SEZ je njihov nizak nivo troškova u relativnim iznosima, u poređenju sa troškovima izgradnje ekvivalentne industrijske infrastrukture u cjelokupnoj ekonomiji, čak i u apsolutnom smislu, troškovi unaprijed ulaganja mogu biti sadržane. Kapitalni izdaci za razvoj SEZ – posebno osnovnih zona nudeći parcele i osnovnu potrebnu i dovoljnu infrastrukturu zone.

Slobodne ekonomske zone privlače međunarodno mobilne investicije koje traže efikasnost, za koje se zemlje takmiče. Uprkos pojavi novih oblika zona vezanih za prirodne resurse, usmjerenih na domaće tržišta ili ciljanje inovacijskih mogućnosti (npr. nauka, visokotehnološke ili zelene zone), većina SEZ ostaju u suštini dio konkurentnog paketa za promociju investicija u zemljama, zajedno sa drugim oblicima podsticaja. Privrede koje su najuspješnije ostvarile brze industrijske razvoj kroz korišćenje SEZ naglašavaju da zone nisu samo investicija sredstvo promocije, ali prije svega sredstvo industrijske politike.

Regulatorni okvir i upravljanje. SEZ, kao teritorije sa režimima koji odlaze iz nacionalnih pravila, nužno su javna inicijativa. Razvoj, vlasništvo i upravljanje pojedinačnim zonama, međutim, može biti javno, privatno ili javno-privatno partnerstvo (PPP). Privatni programeri se često angažuju da minimiziraju početne javne izdatke i pristup međunarodnoj ekspertizi u projektovanju zona, izgradnji i marketingu.

Izveštaji o investicijama tokom posljednjih godina djelimično su vođeni strukturnim promjenama na međunarodnom planu poslovanja, sa pomjeranjem ka nematerijalnim i prekomorskim operacijama koje su sve više aktivna svetlost. Ovi obrasci se stoga manje bave prednostima proizvodnje koje nude SEZ. Oni su takođe vođeni ekonomskim i političkim faktorima.

Rastuća težina tržišta u razvoju u globalnoj trgovini i investicijama ima implikacije na klijentelu SEZ. Povratak protekcionističkih tendencija i spor napredak u međunarodnim političkim režimima za trgovina i investicije vode industrijske investitore da stalno procenjuju strateške lokacije za jeftinu proizvodnju u svetlu potencijalnih novih trgovinskih barijera ili promena na preferencijalnom tržištu pristup. Regionalizacija trgovinskih i investicionih sporazuma ima dalje implikacije za Konkurentnost SEZ, u zavisnosti od izvora uvoza i izvoznih destinacija, kao i od status SEZ u regionalnim sporazumima.

Da bi zonske programe učvrstio na čvrstim tržišnim osnovama, privatni sektor mora biti uključen od samog početka da razume svoje specifične potrebe i ograničenja i da testira pristup zonama. Ako je zonska inicijativa opravdana, preliminarne lokacije, sektori i potencijalni investitori treba identifikovati; potrebno je sprovesti neke analize troškova i koristi; i dobro osmišljen potrebno je izraditi plan implementacije. Međutim, u mnogim slučajevima proces strateškog planiranja je preskočen ili kompromitovan. Mnogi odluke se donose čisto odozgo prema dole, bez razmatranja stvarnih potreba privatnom sektoru. Neke zone su politički motivisane čak i bez odgovarajuće studije izvodljivosti, a neki su osnovani uglavnom u svrhu ravnopravnosti, ne nužno u skladu sa ili u jednoj zemlji strategija ekonomskog razvoja regiona. S obzirom na prirodu SEZ, one možda nisu prikladne instrument razvoja u perifernom i udaljenom regionu. SEZ vođen snabdijevanjem dizajniran bez poslovna potražnja je recept za neuspjeh.

Uticao slobodnih zona na BDP država

Slobodne ekonomske zone (SEZ) imaju značajan uticaj na bruto domaći proizvod (BDP) zemlje. One su dizajnirane da privuku strane investicije, povećaju izvoz i stvore nova radna mesta, što može doprineti ekonomskom rastu.

Privlačenje stranih direktnih investicija, SEZ često nude poreske olakšice i druge podsticaje kako bi privukle investitore, što može dovesti do povećanja investicija, koje mogu pomoći u razvoju novih industrija i tehnologija, što može imati pozitivan efekat na BDP.

Povećanje izvoza, u slobodnim ekonomskim zonama obično imaju za cilj da podstaknu izvozno orijentisane industrije. Povećanje izvoza može dovesti do poboljšanja trgovinskog bilansa i doprineti rastu BDP.

Stvaranje radnih mesta je takođe karakteristika jačanja preduzeća koji posluju u okviru slobodnih ekonomskih zona. Kreiranje novih radnih mjesta, kako direktno, tako i indirektno, kroz lanac snabdijevanja i usluge. Ovo može dovesti do smanjenja nezaposlenosti i povećanja potrošnje, što dodatno podstiče BDP.

Razvoj infrastrukture za potrebe slobodnih ekonomskih zona, koja podstiču razvoj infrastrukture kao što su putevi, luke i komunikacije. Ovo može imati multiplikativni efekat na ekonomiju, podstičući rast BDP.

Socio-ekonomski efekti, su u direktnoj konekciji, kao što su povećanje prihoda i cijene zemljišta u okolini, ali i potencijalno povećanje nejednakosti i uticaja na lokalne zajednice.

U Kini, na primjer, procjenjuje se da su slobodne ekonomske zone do 2007. godine, njihovi doprinesi oko 22% nacionalnog BDP-a, oko 46% stranih direktnih investicija i oko 60% izvoza, te su stvorili više od 30 miliona radnih mjesta.

Elementi jačanja konkurentnosti preduzeća koja posluju u okviru SEZ sa trendovima razvoja

Najčešći tipovi SEZ su varijacije slobodnih zona, koje su u suštini odvojene carinske teritorije. Pored oslobađanja od carina i tarifa, većina zona nudi i fiskalne podsticaje; poslovni propisi koji se odnose na pristup zemljištu, dozvole i licence ili pravila zapošljavanja; i administrativnu racionalizaciju i olakšavanje. Podrška infrastrukturi je još jedna važna karakteristika, posebno u zemljama u razvoju gde osnovna infrastruktura za poslovanje van ovih zona može biti loša.

U zamjenu za ove carinske, fiskalne i regulatorne ustupke; mjere podrške poslovanju; i ulaganja u fizičku infrastrukturu, vlade očekuju da investitori koji posluju u SEZ otvore radna mjesta, podstaknu izvoz, diversifikuju ekonomiju i izgrade proizvodne kapacitete. Interkonekcija doprinosi ukupnoj efikasnosti i jačanju konkurentnosti poslovanja preduzeća u slobodnim ekonomskim zonama:

Integracija naprednih tehnologija direktno je povezana sa jačanjem efikasnosti i konkurentnosti preduzeća u okviru slobodne ekonomske zone, kroz usvajanje najsavremenijih tehnologija u proizvodnim pogonima u okviru SEZ vodi efikasnijim proizvodnim procesima i logističkim operacijama. Ova integracija može značajno poboljšati brzinu i pouzdanost lanaca snabdijevanja. Zajedničko poslovno okruženje poboljšava okruženje za saradnju u kojem preduzeća mogu da dijele resurse i stručnost. Ova saradnja može dovesti do inovativnih rješenja koja jačaju lanac snabdijevanja i smanjuju troškove poslovanja preduzeća, a time jačaju otpornost. Prednost strateške lokacije slobodne ekonomske zone, koja je strateški locirana kako bi se olakšao lak pristup međunarodnim tržištima, blizina glavnih autoputeva poboljšava kretanje robe, čime se pojednostavljaju lanci snabdijevanja i optimiziraju troškovi logistike.

Regulatorne prednosti slobodne ekonomske zone, kao što su oslobađanje od poreza i pojednostavljene carinske procedure, koje mogu privući investicije u visokotehnološke industrije i podržati rast međusobno povezanih proizvodnih kapaciteta.

U okviru slobodne zone, konstanta je cjeloživotno učenje, usvajanje vještina i kompetentnosti, a direktno je oslikana koncentracijom tehničkih i tehnoloških preduzeća u SEZ-ovima može dovesti do razvoja specijalizovanih tržišta rada, što je korisno za kompanije kojima su potrebne specifične tehničke vještine za upravljanje naprednim proizvodnim kapacitetima.

Slobodne ekonomske zone (SEZ) igraju ključnu ulogu u prevazilaženju jaza između privreda u tranziciji i tehnološki naprednih kompanija koje traže strateške investicije. Slobodne ekonomske zone nude jedinstveno okruženje u kojem preduzeća mogu napredovati zahvaljujući različitim podsticajima i efikasnijem regulatornom okviru.